

אוניברסיטת בר-אילן
המחלקה למדע המדינה

אסלאם רדיקלי ופוליטיקה במזרח התיכון (71-530-01)

קורס בחירה – (2 ש"ש) – מ.א. תשס"ז

יום ג', 18:00-20:00

ד"ר יהודית רוני

שעות קבלה: [ימי ג' ו-ד', 16:00-15:30 בתיאום מראש עם המרצה.

מס' חדר משרד: 2.42

דו"אל: yronen@post.tau.ac.il

תיאור ומטרת הקורס

קורס זה, הרב-תחומי באופיו, מיועד לתלמידי תואר שני בלבד ומטרתו להקנות ידע מקיף, יכולות ניתוח והיקש של סוגיות הקשורות לתופעת האסלאם הרדיקלי. במהלך הקורס תילמד גם קריאה ביקורתית של מאמרים רלוונטיים. במהלך הקורס תילמד תופעת האסלאם הרדיקלי לא רק במזרח התיכון אלא גם בעולם המוסלמי שמעבר לו (אפגניסטאן לדוגמה) וייבחנו הגדרות התופעה ושורשיה וכן ינתחו הגורמים המדינתיים, האזוריים והחוף-אזוריים, המזינים אותה. כמו כן, ייבחנו היקפי התופעה, עוצמתה ואתגריה, או איומיה – תלוי בנקודת המבט – ליציבות המשטרים, החברה, הכלכלה והתרבות במדינות האזור. במהלך הקורס ייסקרו וייבחנו גם השפעות האסלאם הרדיקלי המזרח תיכוני על החברה ועל מדיניות ממשלות במערב בכלל ובמדינות אירופה בפרט. במסגרת זו, ילובנו גם נושאים הנוגעים לגיאות ההגירה המוסלמית מן המזרח התיכון אל אירופה וכן התופעה של פיגועי ההתאבדות ומשמעותם הדתית והפוליטית באסלאם הקיצוני, או במלים אחרות – תופעת הטרור האסלאמיסטי במזרח התיכון ובמערב.

דרישות הקורס

1. חובת נוכחות והשתתפות בשיעורים (תועבר רשימת נוכחות!).
2. בחינה בסוף הסמסטר, שתכלול הן את החומר שנלמד בכיתה והן את החומר הביבליוגרפי. הבחינה תבדוק ידע אך תשים דגש על הבנת החומר ועל ניתוחו. פרטים על מבנה הבחינה ועל דגשיה יינתנו במהלך הקורס על-ידי המרצה (הבחינה מהווה 80% מן הציון).
3. עבודה בהיקף של 15-20 עמ' על אחד מנושאי הקורס. על הסטודנט לבחור נושא רלוונטי לנושא הקורס. המרצה תסייע למעוניינים בבחירת נושא. העבודה תוגש בשני עותקים מודפסים ברווח כפול ויצורף אליה דיסקט. המרצה תענה על שאלות שונות ותתייחס למועד ההגשה הסופי ולהיבטים המתודולוגיים השונים באחד השיעורים הראשונים של הקורס (העבודה מהווה 20% מן הציון).

נושאי השיעורים ורשימת הקריאה*

א. הכרת המזרח התיכון ודת האסלאם

קריאה

1. לואיס ברנארד, "שחר האסלאם וצהריו", *המזרח התיכון: אלפיים שנות היסטוריה* (תל-אביב: עם עובד ומשרד הביטחון, 1997), עמ' 35 – 113.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) ובספריה להיסטוריה 956 לוא.מז (361038)
2. לצרוס-יפה חוה, *האסלאם* (תל-אביב: משרד הביטחון, האוניברסיטה המשודרת, 1980), 99 עמ'.
297 לצר-יפ.אס (167457)
3. ארמסטרונג קארן, *מוחמד: ביוגרפיה של הנביא* (ירושלים: כתר, 2004), 325 עמ'.
בספריה המרכזית (מדף פתוח) 297.92 אר.מ.מח (585594)
4. טל נחמן, *עימות מבית* (תל-אביב: פפירוס-אוניברסיטת תל-אביב, 1999), עמ' 11 – 24.
297.טל.עמו (422094)

ב. הכרת האסלאם הרדיקלי: רקע ומאפיינים

קריאה

1. סיון עמנואל, *קנאי האסלאם* (תל אביב: עם עובד, ספרית אפקים, 1985), עמ' 11 – 27; 61 – 92.
שמור מדעי המדינה לפי סיו.קנ (42986)

2. סיון עמנואל, *התנגשות בתוך האסלאם* (תל-אביב: עם עובד, ספריית אפקים, 2005), עמ' 215. **בספרייה המרכזית (מדף פתוח) ובספרייה להיסטוריה 297.9 סיו.הת (1072306)**
3. קרמר מרטין, "האסלאם הוא הכוח של העתיד", *אסלאם ודמוקרטיה בעולם הערבי*, ליטבק מאיר עורך, (תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1997), עמ' 24 – 43. **297.272 אסל.וד (367685)**
4. עמנואל סיון וגבריאל אלמונד, "הפונדמנטליזם בפתח המאה העשרים ואחת", *אלפיים*, קובץ 22, 2001. **כתב עת באולם 4**
- ג. אסלאם רדיקלי ודמוקרטיה: סתירה מובנית? (דיון כללי ודיון פרטני-מדגמי)
1. ברנארד לואיס, "רעיון החירות במחשבה המדינית האסלאמית החדשה", *האסלאם בהיסטוריה (תל-אביב: זמורה ביתן, 1984)*, עמ' 234-55. **בספריית מדעי החברה, בהיסטוריה ובספרייה המרכזית 297.98 לוא.אס (26037)**
2. ליטבק מאיר, "מבוא", *אסלאם ודמוקרטיה בעולם הערבי*, מאיר ליטבק עורך (תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1997), עמ' 7 – 23. **297.272 אסל.וד (367685)**
- ד. מאבק בין האסלאם הרדיקלי ומדינת הלאום: קריאה
1. מצרים
חטינה מאיר, "האתגר האסלאמי ונטרולו", *האסלאם במצרים המודרנית* (תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 2000), עמ' 100 – 116. **962.053 חטי.אס (453374)**
2. ערב הסעודית
קוסטינר יוסף, "ערב הסעודית: נוכח זעזועים פוליטיים והקצנה דתית", *מוקדי משבר: המזרח התיכון 2004* (תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, מרכז דיון, 2005), עמ' 41 – 47. **956.054 מוק.מש (1071408)**
3. לוב
Yehudit Ronen, "Qadhafi and Militant Islamism: Unprecedented Conflict", *Middle Eastern Studies*, Vol. 38, October 2002, pp. 1-16.
כתב עת בספריית מדעי החברה
- ה. אסלאם רדיקלי ורצח פוליטי (דיון כללי ומדינתי-מדגמי)
1. לואיס ברנרד, "דת ורצח במזרח התיכון", *רצח פוליטי*, ישעיהו צ'ירלס ליבמן עורך (תל-אביב: מרכז רבין ועם עובד, 1998), עמ' 18-109. **שמור מדעי המדינה לפי רצח.פו (397045)**
2. שמיר שמעון, "רצח סאדאת כאתגר אסלאמיסטי למדינת הלאום", שם, עמ' 34-124. **שמור מדעי המדינה לפי רצח.פו (397045)**
- ו. האסלאם הרדיקלי בהנהגת המדינה
1. איראן
מנשרי דוד, "בין תורה מהפכנית ואינטרסים לאומיים", *האסלאם הפונדמנטליסטי: אתגר ליציבות אזורית*, מנשרי דוד עורך (תל-אביב, אוניברסיטת תל-אביב, מרכז משה דיון, 1993), עמ' 19 – 33. **שמור סוציולוגיה לפי אסל.הפ (226477)**
2. סודאן
רונן יהודית, "האחים המוסלמים בסודאן: משולי הפוליטיקה להנהגת המדינה", *אסלאם ודמוקרטיה בעולם הערבי* (ראה לעיל), עמ' 180 – 201. **297.272 אסל.וד (367685)**

ז. האסלאם הרדיקלי והמערב: התאבדויות וטרור

1. לואיס ברנרד, "מרי האסלאם: מתי החל הסכסוך עם המערב וכיצד יוכל להסתיים?" **אסלאם ומערב בין עימות להשלמה** (תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, מרכז דיון, 2002, עמ' 11 – 30.
303.482 בעק.הא (530624)
2. ובמן אסתר, **הכתובת שהיתה על הקיר: אוסאמה בן לאדן, האיש ופועלו** (תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, מרכז דיון, 2002, עמ' 63.
303.625 בן-לדן(ובמ) (530610)
3. פז ראובן, **התאבדות וג'האד באסלאם הרדיקלי הפלסטיני: הפן הרעיוני** (תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, מרכז דיון, 1998), עמ' 49.
שמור מדעי המדינה לפי פז.התא בספריה להיסטוריה E 355.425 פז.התא (460818)

ח. אסלאם רדיקלי, כלכלה ודמוגרפיה: גיאות ההגירה למערב

1. רונן יהודית, "חברה מוסלמית במשבר: גאות ההגירה לאירופה", **מוקדי משבר: המזרח התיכון 2004**, (תל-אביב: אוניברסיטת תל-אביב, מרכז משה דיון, 2005), עמ' 18-107.
956.054 מוק.מש (1071408)
2. הסרט "מסע של תקווה" על הגירת המוסלמים לאירופה (צפיה משותפת).

*הערה: המרצה שומרת לעצמה את הזכות להוסיף או לגרוע מאמר או שניים בהתאם להתקדמות השיעורים ובהתאם לעדכון ההתפתחויות הפוליטיות-הדתיות במזרח התיכון.